

Motion till riksdagen 2009/10:Ub262

av **Rossana Dinamarca m.fl. (v)**

Rätt till fritidshem

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över skollagen så att det klart framgår att även elever i åldersgruppen 10–12 år har rätt till en fritidshemsplats.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att även barn med arbetslösa och föräldralediga föräldrar ska ha rätt till en fritidshemsplats.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skollagen bör skärpas vad gäller barngruppernas sammansättning.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att all personal på fritidshem ska vara utbildad.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skollagen bör regleras så att lokalerna inte bara ska vara ändamålsenliga utan också anpassade för fritidshemsverksamhet.

2 Bakgrund

Årligen presenteras statistik om gruppernas storlek på fritidshemmen (skolbarnsomsorgen) som visar att grupperna blir större och att personaltätheten minskar. Skolverkets lägesbedömningar har de senaste åren pekat på problemen med stora barngrupper och lite personal på många fritidshem. De har riktat hård kritik mot att verksamheten är torftig och ensidig. Få kommuner tar med fritidshemmen i sina kvalitetsredovisningar och de allmänna råden för fritidshem är inte kända hos många huvudmän. Denna situation gör det omöjligt att bedriva en vettig pedagogisk verksamhet och tenderar att enbart bli förvaring.

Skolbarnsomsorgen ingår i det samlade utbildningssystemet och ska komplettera skolan tids- och innehållsmässigt samt erbjuda barnen en meningsfull,

Fel! Okänt namn på

stimulerande och utvecklande fritid som är varierad och utgår ifrån barnens behov och intressen. Skolbarnsomsorgen och skolan ska tillsammans utgöra en helhet som bidrar till barnens allsidiga utveckling och lärande. Därför behövs bra fritidshem med utbildad personal och små grupper. Även barn till arbetslösa och föräldralediga ska ha rätt till plats på fritidshem.

Fritidshemmen har en särställning inom skolbarnsomsorgen bl.a. med avseende på den pedagogiska verksamheten. Vi menar därför att barns rätt till plats på fritidshem inte kan ersättas av plats i familjedaghem eller öppen fritidshemsverksamhet. Förhållandet mellan fritidshem och övrig skolbarnsomsorg är jämförbart med förskolans ställning i förhållande till familjedaghem och öppen förskola.

Fritidshemmen är en del av utbildningssystemet och viktiga för att ge barn en bra och meningsfull fritid samt stöd i deras utveckling. Fritidshemmen ska ingå som en integrerad del i en samlad skoldag och deras pedagogiska uppgift och betydelse bör också lyftas fram i och med att läroplanen även gäller för fritidshemmen. Därför anser vi att fritidshemmen måste göras tillgängliga för alla barn. Många barn i socialt utsatta miljöer har ingen fritidshemsplats trots att de har störst behov av en trygg och inspirerande fritid.

3 Rätt till plats i fritidshem

Jämfört med övriga barnomsorgsformer är skolbarnsomsorgen för 10–12-åringar dåligt utbyggd. Endast 13 procent (2008) av barnen är inskrivna i fritidshem och Skolverkets föräldraenkäter visar att andelen som har tillgång till öppen fritidshemsverksamhet är ännu lägre. Över hälften av barnen får klara sig själva efter skolan. Det är tydligt att skolbarnsomsorgen för 10–12-åringar är lågt prioriterad i kommunerna både vad gäller utbyggnad och innehåll.

Ur ett likvärdighetsperspektiv är det viktigt att uppmärksamma skillnader i nyttjandet av barnomsorg. Det kan röra sig om föräldrarnas utbildning, föräldrarnas födelseland, civilstånd och även bostadsort. Klart är att de största skillnaderna finns inom skolbarnsomsorgen där t.ex. barn till högutbildade betydligt oftare har skolbarnsomsorg än barn vars föräldrar har kortare utbildning. Enligt Majblommans årliga rapport (2009) framkommer dessutom att barn i ekonomiskt utsatta hushåll deltar i mindre utsträckning i organiserade fritidsaktiviteter. Detsamma gäller barn med ensamstående föräldrar, barn i arbetarhushåll och barn vars föräldrar är födda utomlands. Skillnaderna kan i vissa fall vara stora – 40 procent av pojkarna i arbetarhushåll deltar inte i någon organiserad fritidsaktivitet, jämfört med 23 procent av pojkarna i tjänstemannahushåll. Motsvarande siffror för flickor är 30 respektive 23 procent.

De beslutade reformerna som bl.a. innehåller maxtaxa inom förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg betyder att en del av de problem som funnits åtgärdas. Det är dock tydligt att gruppen barn i åldern 10–12 år fortfarande saknar den självklara rättighet som tillgången till väl fungerande fritidshemsverksamhet utgör. Den öppna fritidshemsverksamheten, som endast finns i

27 procent av kommunerna, kan enligt vår bedömning inte ersätta den verksamhet som bedrivs inom fritidshemmets ram.

Det är ur flera perspektiv olyckligt att barn i åldern 10–12 år inte omfattas av rätten till fritidshem och därför menar Vänsterpartiet att regeringen snarast bör se över skollagen så att det klart framgår att även eleverna i åldersgruppen 10–12 år har rätt till fritidshemsplats. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I krisens spår med ökad arbetslöshet har många barn berövats sin plats på fritidshem. Det finns en förhållandevis stor efterfrågan på skolbarnsomsorg för barn till arbetslösa eller föräldralediga. Av detta skäl, kombinerat med den roll som skolbarnsomsorgen spelar för barnets hela utveckling, bör alla barn i åldern 6–12 år på samma sätt som inom förskoleverksamheten ges möjlighet till plats även om föräldern är arbetslös eller föräldraledig. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4 Mer personal

Ett annat stort problem i fritidshemmen är bristen på resurser, vilket har inneburit att personaltätheten är mycket låg och barngrupperna följaktligen stora. År 1990 var det i genomsnitt 8,3 barn per årsarbetare i fritidshemmen. År 2008 var antalet barn per årsarbetare mer än dubbelt så stort (20,5). Statsbidraget till personalförstärkningar i skola och fritidshem som infördes 2001 kom aldrig fritidshemmen till del och kommunerna har heller inte satsat några egna medel i verksamheten. Därför behövs det mer resurser till fritidshemmen. Skrivningar i den kommande skollagen bör skärpas vad gäller gruppernas sammansättning, och för att kunna bedriva en meningsfull och pedagogisk verksamhet bör grupperna inte vara större än 20 barn och ha minst två personal. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Personalen på fritidshemmen ska vara utbildad. I dag har 57 procent av årsarbetarna en pedagogisk högskoleexamen, i storstäderna är siffran 43 procent. Vänsterpartiet anser att skollagen bör ändras så att endast behöriga lärare kan få en tillsvidareanställning och eftersom det oftast är samma lärare som även arbetar i fritidshemmen innebär det behöriga lärare även där. Fritidspedagogerna ska också vara utbildade och ingå i lärarlagen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5 Anpassade lokaler

På många ställen har fritidshemmen integrerats i skolans lokaler. Skolans lokaler är dock inte alltid anpassade för fritidshemsverksamhet och hög ljudnivå har Skolverket lyfts som ett problem. Det behövs utrymme för aktiviteter av olika slag, alltifrån skapande och livlig aktivitet i stora grupper till vila och lugna aktiviteter i mindre grupper. Med de stora barngrupperna är det också

Fel! Okänt namn på

svårt att nyttja andra lokaler som exempelvis slöjdsalar. I skollagen bör också regleras att lokalerna inte bara ska vara ändamålsenliga utan också anpassade för fritidshemsverksamhet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 30 september 2009

Rossana Dinamarca (v)

Siv Holma (v)

Elina Linna (v)

Lena Olsson (v)

Amineh Kakabaveh (v)

Eva Olofsson (v)